

Kulturredaktör: Knut Carlqvist (knuco@algonet.se)

Brittisk film är på väg tillbaka och regidebutanten Guy Ritchie fyller biosalongerna med sitt galleri av galna cockneygangsters.

Piña colada med gorilla

Foto: BV FILM

När det blåser upp
till storm utanför
Labradors kust och
till och med marinen
söker nödhamn, då
ser Kalle chansen.

nör

EXPEDITION
MISS! THANKS
PAGE AND
ONE
JCK!

AND A FEW
WADS OF BUBBLE
GUM!

står inte kocken vad de menar. Höns? Han har aldrig sett några och aldrig frågat sig var äggen kommer ifrån. Det gör Kalle rasande. Det tar inte entreprenörerna lång tid att hitta (de fyrkantiga) hönsen och de blir förstas hjälpar. Barks passar på att driva med inskränkt lantlighet men låter också ankan hylla indianerna förnöjsamma livsstil. Efteråt säger han: "De hade nästan ingenting, ändå var de de lyckligaste människor vi någonsin träffat." Entreprenörskapets respöst är nostalgien.

Bubbelgummet, då? Knattarna blåser bubblor från första rutan till den sista. Men när de blåser bubblor inför hövdingen begår de ett brott – en händelse. Runda föremål får inte finnas i staden (liksom squares inte är tillåtna hos oss). Som straff åläggs de att blåsa fyrkantiga bubblor. När de omsider lyckas med det kan ankorna ge sig av. Det maniska bubbelgumblåsandet växer till en historia i historien och har säkert, även det, en förlaga i Barks omedelbara omgivning.

Till Förenade Äggs förtret visar det sig så småningom att de två höns som Kalle släpat hem från Anderna är två tuppar. Expeditionen misslyckas. Det kan tolkas som att ankans övermod bestraffas, men det är inte moralen. Tvärtom. Att ankor (och människor) misslyckas är ofrånkomligt. Listan över Kalles havererade projekt är lika lång som listan över Barks opus. Men Kalle Anka ger sig inte, han börjar om igen. Ingenting är omöjligt.

KNUT CARLQVIST

Otåligheten. Att ingen är nyfiken på var äggen kommer ifrån, får ankan att explodera.

Den brittiska filmen *Dupplever* tillfaller en renässans. 80-talets konstnärliga triumfer övergick i början av 90-talet i stiltje. Symbolen för den bland kulturfolk så förhatliga thatcherismen, fru Thatcher själv, försvann och med henne de filmer som skapades i polemik mot hennes nya samhälle. Jag tänker på sådana verk som gangsterparodin *The Cook, the Thief, his Wife and her Lover*, oförgämligt regisserad av Peter Greenaway 1989 och med Michael Gambon som suveränt skräpig cockneygangster i centrum.

Film med tradition

Just den säregt brittiska gangsterparodin har återkommit till bioduken med Guy Ritchies *Lock, Stock and Two Smoking Barrels* (1998), en film vars titel medvetet alluderar på Greenaways mästerverk.

Gangsterfilmen, en genre man normalt associerar med USA, har en lång tradition också i Storbritannien. För de senaste årtiondena kan man nämna pärlor som Mike Hodges *Get Carter* (1971) med Michael Caine som cockneyhännare, en briljant thriller som utspelar sig i ett Newcastle genomsyrat av pornografi, illegalt spel och utstuderat våld.

Likaledes utmärkt var John McKenzies *The Long Good Friday* (1979), där Bob Hoskins som East End-boss hade tumulerade uppgörelser med IRA. Om *Get Carter* var en naken skildring av ondska, innehöll *The Long Good Friday* starka inslag av självmedveten pastisch, inte minst med den ordlista över cockney-slang som inlledde filmen. Dialogen var medvetet stiliserad. När Hoskins inte vet vilken organisation han har emot sig säger han: *It's like one of 'em deadly farts. Nobody's heard anything.* Pastischen går igen i skådespeleriet. P H Moriarty spelar torpeden Razors, utrustad

månadens film

Lock, Stock and Two Smoking Barrels
Regi, manus: Guy Ritchie
Foto: Tom Maurice-Jones
Klippning: Niven Howie
Musik: David A Hughes, John Murphy
Med Jason Flemyng, Dexter Fletcher, Nick Moran, Jason Statham m fl

med sargat öga, machete och tortyrårr över hela kroppen: *We call 'im Clap'am Junction or the human spyrograph*, säger Hoskins.

De tre nämnda filmerna går igen i *Lock, Stock and Two Smoking Barrels*. Den hagelbössa som antyds i titeln är hämtad från *Get Carter* och när Moriarty uppträder som pornografen, mördaren och gangsterbossen Hatchet Harry Lonsdale är det gamle Razors som går igen. Fast när Hatchet Harry slår ihjäl en person har macheten ersatts av en gigantisk löpsen.

Övergår i parodi

Pastischen från *The Long Good Friday* övergår här i rena parodin, komplett med ordlistor, brechtska stiliseringar och drift med genren å la Quentin Tarantino (amerikanska kritiker jämför inte oväntat med Tarantinos *Reservoir Dogs*). Ibland är det rent strålande, som när en av hjältarna i filmen – en tvåttäckt cockney – råkar komma in på en alldes för flott bar och intet om anande beställer in en drink. När bartendern anländer med en amerikanskinfluerad *pina colada*, komplett med ett sofistikerat ananas-arrangemang på toppen, utbrister han häpet: *I ordered a drink, not a fuckin' rain forest. I might find a gorilla in there. En pint bitter hade han svept på några sekunder.*

Filmen är styvt regisserad av debutanten Guy Ritchie. Skenbart handlar det hela om fyra smågangstrar. En av dem förlorar en halv miljon pund i pokerspelt till Hatchet Harry, som kräver betalning inom en vecka, annars...

De komiska effekterna skapas genom diverse förvecklingar, medan våra hjältar försöker få tag på pengarna. På sin väg stöter de på ett galleri av cockneys, alla gestaltade med bravur av en lysande aktör, de flesta med halvrakade huvuden och svarta skinnjackor. Som kontrast inkluderas ett flummigt privatskolegäng, en samling marijuanalangande överklassgangstrar med Oxford-accent. Temat är förstas pengarnas ofrånkomliga ondska.

En komisk pärla är Hatchet Harrys hit man Chris, inkarnerad av fotbollsspelaren Vinnie Jones, en hårding från det slaktarlag som gav Wimbledon FA-cupen. Jones lyckas i filmen överträffa verkligheten, trots att han är känd för att en gång ha bitit en sportjournalist i näsan. En annan aktör som återkommer är popidolen Sting, man minns hans gangsterroll i Mike Figgis fina *Stormy Monday* (1988).

Det som mest imponerar med *Lock, Stock and Two Smoking Barrels* är den brittiska filmens suveräna förmåga att kombinera det stiliserade med det realistiska, som i Danny Boyles *Trainspotting* (1996). Den traditionen har många källor, främst kanske 60-talets experiment med filmer som Tony Richardsons *The Charge of the Light Brigade* (1968) med sina inskjutna serietekningar, men också i den estetisk som TV-dramatikern Dennis Potter introducerade med sådan kraft i den så konstnärligt inflytelserika TV-serien *The Singing Detective* (1986).

En stor succé

Lock, Stock and Two Smoking Barrels har blivit en stor succé hemma i Storbritannien och har redan tjänat in sina inspelningskostnader mer än fem gånger om. Möjligtvis är den alltför engelsk för en svensk publik.

ERIK HEDLING